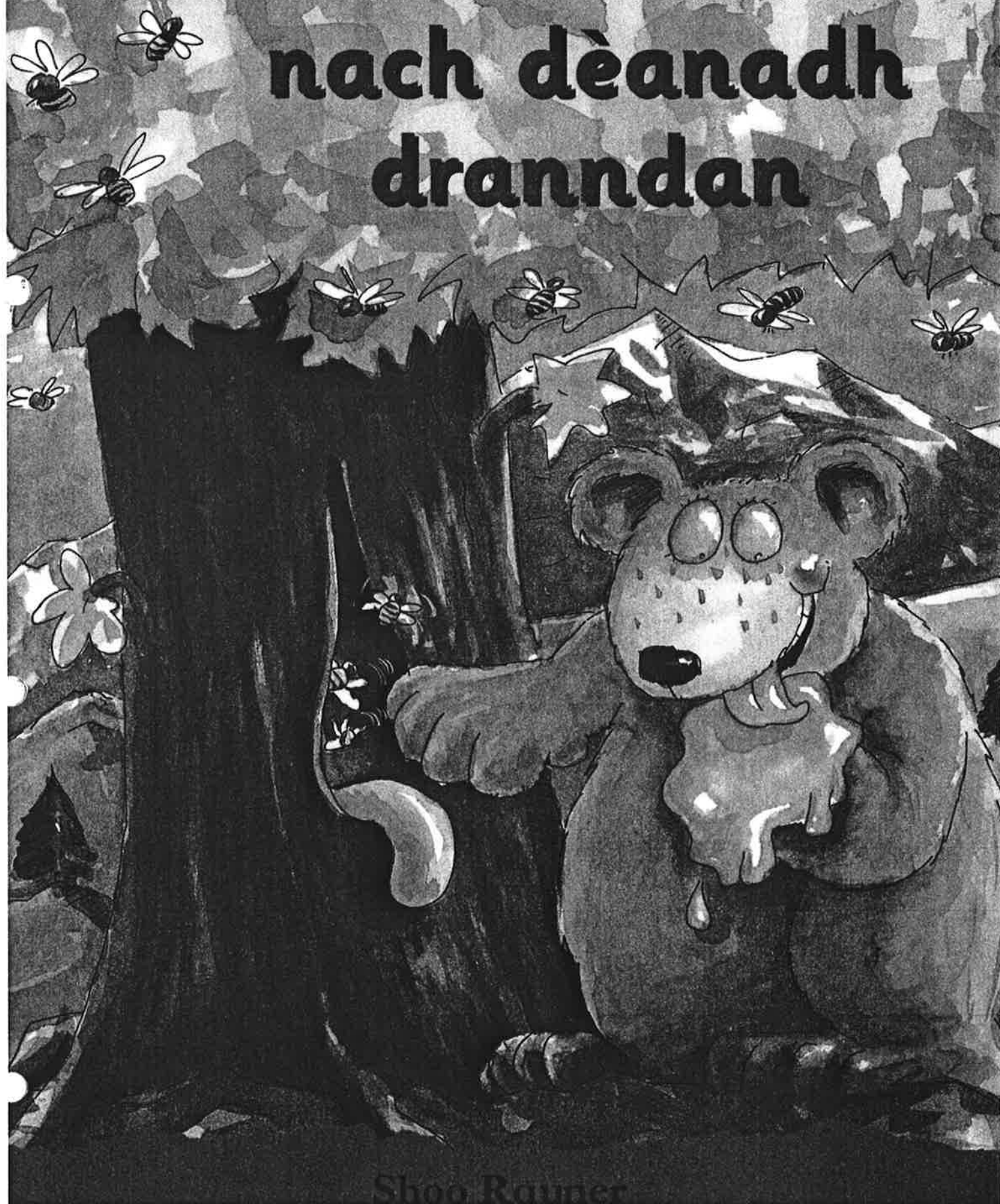

Saoghal bheathaichean
Ìre 8

Am mathan nach dèanadh drannan

Shoo Rayner

Ainm: .....

Freagair gach ceist ann an seantans.

1. Dè rinn Ailig nuair a dh'iarr a mhàthair air an uaimh a sgioblachadh?
(duilleag 3)

---

2. Dè dh'fheuch tidsear Ailig ri dhèanamh? (duilleag 7)

---

3. Carson a dh'iarr pàrantan Ailig air a dhol a dh'fhuireach dhan choille?
(duilleag 9)

---

4. Carson nach do dh'obraich am plana an toiseach? (duilleag 11)

---

5. Dè an rud bu mhotha a chòrd ri Ailig sa choille?

---

6. Dè na facail a tha ag innse dhut nach robh Ailig toilichte leis na rudan a thuir a mhàthair mun uaimh? (duilleag 13)

---

7. Dè thug air Ailig a bhith uabhasach crosta? (duilleag 15)

---

8. Saoil carson nach do rinn Ailig dranndan a-riamh thuige seo?

Am mathan nach dèanadh dranndan

Sgil: A' freagairt cheistean mun stòraidh; a' mìneachadh na stòraidh

Ainm: .....

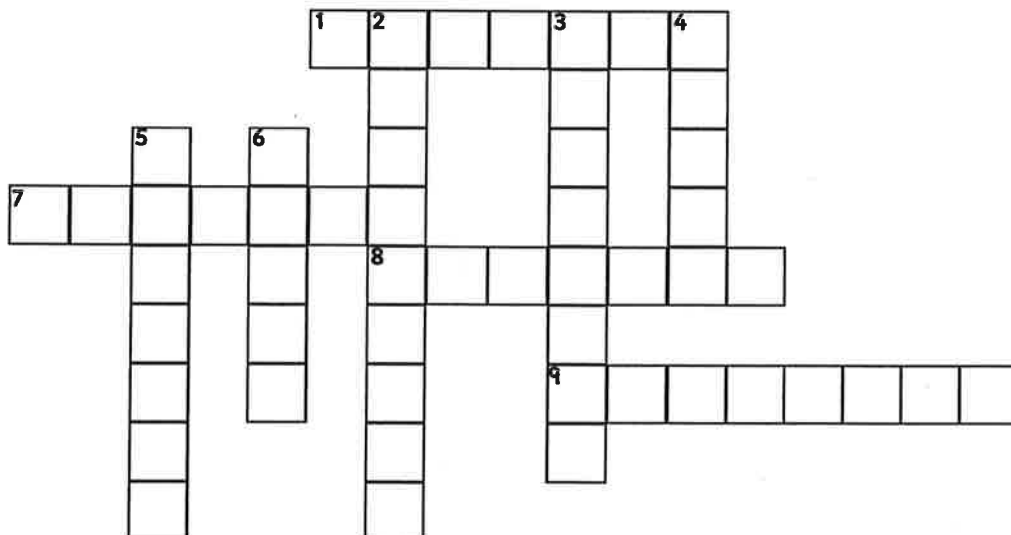
Lìon am beàrn anns gach seantans agus an uair sin cuir na facail dhan chliath-fhacal.

Tarsainn

1. Fhuair iad _____ obrach on sgoil mhathan greannach. (7)
7. Bha pàrantan Ailig _____ airson nach robh e greannach. (7)
8. Bidh èisg a' snàmh anns an _____, faisg air uaimh Ailig. (7)
9. Bha an tidsear ag ionnsachach dha mar a dhèanadh e _____. (8)

Sìos

2. Mu dheireadh bha Ailig _____ crosta. (9)
3. Thuirt an tidsear gun dèanadh Ailig _____ math. (8)
4. Nuair a bhios sinn toilichte bidh sinn a' dèanamh seo. _____. (5)
5. Bha an uamh a' _____ math ri Ailig. (7)
6. Chunnaic Ailig _____ agus rinn e a dhachaigh innte. (5)

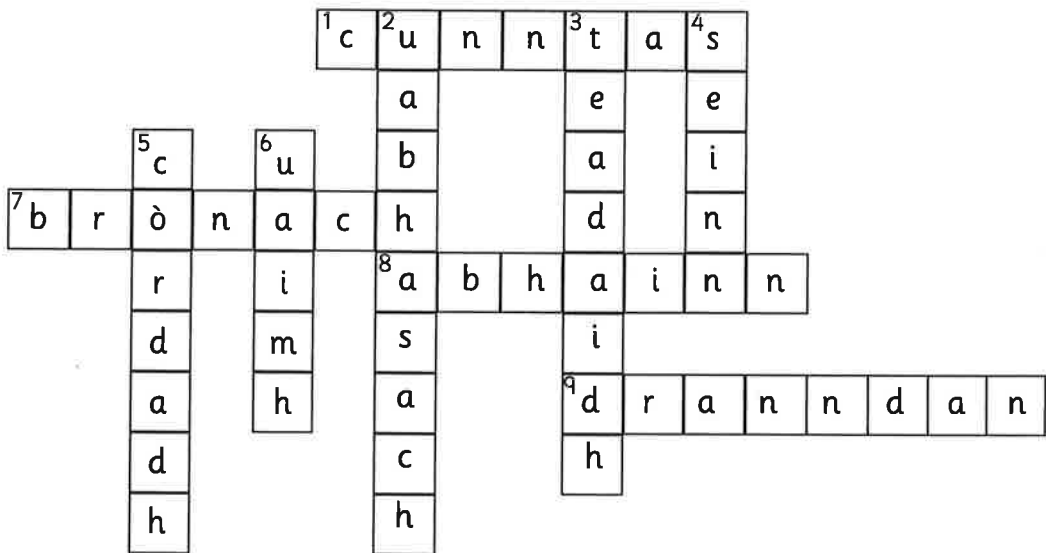

Am mathan nach dèanadh dranndan

Sgil: A' cuimhneachadh air facail às an stòraidh

Ainm: .....

Fuasgladh:

Am mathan nach dèanadh dranndan

Ainm: .....

Ath-innis an stòraidh no sgrìobh stòraidh mu bheathach aig an robh nàdar eu-coltach ri na beathaichean eile.

Smaoinich air:

Prìomh character

Dè an nàdar a bha aige?

Dè na characteran eile a bh' ann?

Dè an nàdar a bh' acasan?

Càite an do ghabh seo àite?

Dè thachair an toiseach?

An uair sin...

An dèidh sin...

Mu dheireadh...

Am mathan nach dèanadh dranndan

Sgil: Sgrìobhadh mac-meanmnach

Ainm: .....

Cuir am puingeachadh ceart dha gach earrann. Cuimhnich air litrichen mòra, stad-phuingean, asgairean agus sràcan.

s e mathan toilichte a bh ann an ailig agus cha bhiodh e a dranndan uair sam bith cha bhiodh ged a bhiodh aige ri rudan nach cordadh ris a dheanamh nuair a dh iarradh mathair ailig air an uaimh a sgrìoblachadh chanadh e gu robh sin ceart gu leor

aon latha thuirte mathair ailig ri athair ailig gu robh ailig toilichte fad na h-uine agus nach fhasadh e gu bhith na mhathan greannach mar sin thug iad e gu sgoil mhathan greannach bha iad airson gun ionnsaicheadh e mar a dheanadh e dranndan

dh fheuch agus dh fheuch an tidsear ri toirt air ailig dranndan ach cha do rinn sin feum bha gaire air aodann ailig fad na h-uine thuirte an tidsear gun deanadh ailig teadaidh math bha athair agus mathair ailig bronach an uair sin

Am mathan nach dèanadh dranndan

Sgil: Puingeachadh

Ainm: .....

Tha na litrichean èi anns na facail seo uile.

1. Tha iad a' fuireach sa mhuir agus bidh sinn gan ithe.

			g
--	--	--	---

2. Seo rud a nì thu ri do chluais.

			t
--	--	--	---

3. Dèan seo air coinneal.

			d
--	--	--	---

4. Bha Brùno airson cluich le fear.

d						g
---	--	--	--	--	--	---

5. Mise no mi...

f				
---	--	--	--	--

Dèan facail le **nn** annta. Gheibh thu iad anns an leabhar.

- 1. r _____
- 2. c _____ tas _____
- 3. dr _____ dan _____
- 4. grea _____ ach _____
- 5. a _____ ad _____
- 6. io _____ saich _____

Sgrìobh dà sheantans a' cleachdadh feadhainn dhe na facail gu h-àrd.

- 1. _____
_____
- 2. _____
_____

Am mathan nach dèanadh dranndan

Sgil: Fuaim dà litreach **nn** ann am facail san stòraidh

Ainm: .....

Mathain.

Seòrsachan	<p>Tha ochd seòrsachan mathain ann:</p> <p>Mathan dubh Ameiriga, mathan dubh Àisia, mathan ruadh (grizzly), mathan-bàn, pandathan mòra, mathan sloth, mathan speuclaireach agus mathan grèine (mathan na meala no mathan Malay).</p> <p>'S e mamalan mòra làidir a th' ann am mathain.</p> <p>Ithidh iad planntan agus feòil (omnivores).</p> <p>Chan ith na mathain-bhàna ach feòil a-mhàin (feòil-itheadairean).</p>
Coltas	<p>'S e sealgair mòr làidir a th' anns a' mhathan ruadh.</p> <p>Tha cnap mar croit air a ghuailnean far a bheil fèithean làidir airson barrachd neirt a thoirt dha na casan toisich aige.</p> <p>Tha spuirean fada air, cho fad ri corragan duine.</p> <p>Tha an spòg toisich mu 12 cm tarsainn agus an spòg deiridh leth sin.</p> <p>Tha a' ghaoisid dorch ruadh le soilleir ruadh air an druim agus na guailnean.</p>
Nàdar	<p>'S e beathach oidhcheach (nocturnal) a th' ann am mathan.</p> <p>Tha mathain ruadha mar as trice a' fuireach leotha fhèin ach a-mhàin fhad 's a tha iad a' brìdeachadh agus ag àrach an cuilean.</p> <p>Ann an cuid de dh'àiteachan bidh iad a' cadal fad 5 gu 8 mìosan thairis air a' gheamhradh.</p> <p>Bidh iad a' dèanamh garaidh cadail-geamhraidh (den) dhaibh fhèin le bhith cladhach toll len aghaidh ri tuath gus an tig tòrr sneachda thairis orra.</p> <p>Tha mathain luath gu ruith, math air snàmh agus sreap.</p>

Am mathan nach dèanadh dranndan

Ainm: .....

	<p>Tha iad math air fàileadh a lorg ach chan eil fradharc math aca idir.</p> <p>Bidh iad beò mu 30 bliadhna ach 20 gu 25 mar as trice.</p>
Meudachd	<p>Tha mathan ruadh mu 2 mheatair ann am faid agus mu 150 cg gu 680cg an cudtrom.</p> <p>Tha an fheadhainn bhoireann nas lugha na sin.</p> <p>Fàsaidh iad nas motha far a bheil biadh pròtain, mar bhradan, pailt.</p> <p>Tha iad sùbailte agus ruithidh iad aig astar 35 gu 40 mìle san uair.</p>
Àite-fuirich	<p>Bidh iad a' fuireach ann an diofar àiteachan, mar choilltean tiugha, àiteachan feurach air taobh nam beanntan àrda agus air talamh tundra san Arctaig. Cha toil leotha daoine a bhith a' tighinn faisg orra agus mar sin is fheàrr leotha fuireach ann an àiteachan aonranach.</p>
Dùthchannan	<p>Tha iad ann an Ameiriga a Tuath, taobh siar agus sear na h-Eòrpa, ceann a tuath Àisia agus ann an Iapan.</p>
Biadh	<p>'S e omnivores a th' ann am mathain ruadha, ag ithe planntan agus bheathaichean. Ithidh iad meanbh-bhiastan, iasg, closaichean, beathaichean mòra, freumhaichean, dearcan agus feur.</p> <p>Ann an àiteachan glacaidh agus ithidh iad moose, caribou agus elk.</p> <p>Ann an àiteachan far a bheil iasg, 's e bradan as motha bhios iad ag ithe.</p> <p>Feumaidh iad tòrr bìdh ithe as t-samhradh agus san fhoghar</p>

Am mathan nach dèanadh dranndan

Ainm: .....

	<p>gus am bi iad reamhar oir mar as trice chan ith iad fad a' gheamhraidh.</p> <p>Tha barrachd dhiubh ann an Alasga na àite sam bith, le 30,000 dhiubh ann.</p>
Gin	<p>Bidh an fheadhainn boireann mu 4 gu 7 bliadhna mus bi cuilean aca. 'S ann san Fhaoilleach agus sa Ghearran a bhios iad a' breith anns na garaidhean cadail-geamhraidh (dens) aca. Thig iad a-mach le na cuileanan mun Ghiblein no An Cèitean. Tha cuilean mu 1 cg ga bhreith agus bidh mu 1 gu 3 cuileanan ann an àl. Fuirichidh cuileanan còmhla rim màthair fad 2 gu 4 bliadhna agus cha bhridich am mathan boireann a-rithist gus am fàg iad i.</p>
Cunnartan	<p>Tha gearradh choilltean, togail rathaidean mòra agus cladhach mhèinneachan uile a' cur às dha na h-àiteachan as toil le mathain.</p> <p>Uaireannan cuideachd tha sealgairean gam marbhadh le mearachd, a' smaoinichadh gur e mathain dhubha, a dh'fhaodas iad a mharbhadh, a th' annta.</p>

Am mathan nach dèanadh dranndan

Ainm: .....

Freagair na ceistean seo mu mhathain.

1. Dè am mathan as motha a th' ann a-nis? _____
_____
2. An urrainn mathain snàmh? _____
_____
3. Dè am fear dhiubh seo nach eil na mhathan: panda, koala, mathan ruadh,
mathan grèine? _____
_____
4. Dè na mathain a tha:
  - 1) nam feòil-itheadairean _____
  - 2) nan glasraichearan _____
  - 3) uile-itheadairean _____
5. Innis beagan mu fhradharc mathain? _____
_____
6. Cò mheud cuilean a bhios aig mathain mar as trice? _____
_____
7. Ciamar a bhios mathan ann an àiteachan fuar a' cur seachad a' gheamhraidh?
_____
_____
8. Cuin a bhios cuileanan mhathan ruadha gam breith? _____
_____
9. Dè na rudan a tha daoine a' dèanamh a dh'fhaodadh cur às do mhathain
ruadha? _____
_____

Am mathan nach dèanadh dranndan

Ainm: .....

A' MEASADH FHACAL

Facal	Aithnichidh san teacs	Aithnichidh leis fhèin	Sgrìobhaidh gun a bhith ga fhaicinn
bhiodh			
chanadh			
daonnan			
dh'fhuireach			
dh'iarradh			
dh'fheuch			
dhèanadh			
eadhon			
feumaidh			
fiar			
glacadh			
ionnsachadh			
ionnsaichidh			
leamsa			
leat			
riamh			
sàmhach			
seachad			
sgiohlachadh			
toirt			

Am mathan nach dèanadh dranndan

Ainm: .....

Facail cuspair			
aibhne			
choille			
cunntas			
cunntas-obrach			
dranndan			
gàire			
greannach			
mathan			
meala			
sgeap-sheillean			
teaghlach			

Am mathan nach dèanadh dranndan